

ZA REHABILITACIJU POLITIKE

Izjava povjerenstva francuskih biskupa za socijalna pitanja

UVOD

1. Biskupsko povjerenstvo za socijalna pitanja u Francuskoj želi politici pristupiti s obnovljenim promišljanjima i potaknuti na tom području drukčije ponašanje. Uz to želi pomoći da se na tom polju razmotre nova i hitna pitanja. Naime pojava eura i izgradnja Europe, nezaustavljivo širenje gospodarske, financijske i medijske globalizacije, zamah tehnoloških inovacija i duboke promjene što ih one izazivaju, sve to postavlja nova pitanja sveobuhvatnoj svijesti, političkim dužnosnicima i svakome građaninu.

2. Kršćani i kršćanke, kao solidarni članovi ljudskog roda, ne mogu zanemarivati zbilju ovoga svijeta koji se uputio u munjevit i dosad još neviđene preobrazbe na svim područjima. Oni zajedno sa svima ostalima sudjeluju u neprestanoj izgradnji budućnosti svojega grada, svoje regije, svoje nacije, Europe, zajednice naroda i cjelokupnog čovječanstva.

U Francuskoj živimo u laičkome društvu. To stanje n u kojem slučaju ne znači da su religiozna dimenzija etička dimenzija potisnute iz javnoga života. Kao i svi ostali građani, katolici sudjeluju u političkim raspravama te je opravdano da uzimaju riječ kad valja obraniti vlastita kršćanska uvjerenja uvažavajući uvjerenja svih ostalih.

3. Politika je kolektivno i stalno djelovanje, ona je velik i smion pothvat čovječanstva, s uvijek novim i širim dimenzijama. Ona zadire istodobno u svakidašnji život i u sudbinu čovječanstva na svim razinama. Slika koja se o njoj stvara u našim društvima zahtijeva da bude nanovo preispitana, jer je djelovanje koje joj je namijenjeno plemenito i teško. Muškarci i žene koji se za nju opredjeljuju, kao i svi oni koji žele pridonijeti »suživotu«, zaslužuju naše ohrabrenje.

I. POGLAVLJE

JASAN POGLED NA POLITIČKU STVARNOST

I. OBEZVRIJEĐENA POLITIKA

4. Kako značenje pojma politike postupno slabi i gubi jasne obrise, pokušat ćemo ukazati na neke znakove te pojave.

Dojam nemoći

Javnomu se mnijenju čini da vlade koje se nižu jedna za drugom ne mogu riješiti velike probleme sadašnjice niti jasnije ocrtati budućnost: vlade poduzimaju sve brojnije mjere i oblike javne pomoći, ali nezaposlenost se rijetko smanjuje, a siromaštvo se ozbiljno povećava. U rizničnim četvrtima mnogih gradova raste kriminal i gomilaju se kažnjivi prijestupi izazivajući nove bojazni. Socijalne nejednakosti postaju sve napetije i često izbijaju na teritorijalnoj razini, dovodeći tako u opasnost povezanost i koheziju društva.

Uz to, muškarci i žene koji se bave politikom, često se pokazuju nesposobnima pristupiti dubokim i nužnim reformama i predvidjeti budućnost. Oni donose kratkoročne odluke, i to vrlo često za vrijeme priprema i provođenja izbora.

S druge pak strane mnogi se ljudi tuže na preveliko obilje zakona i odredaba. No čim dođe do nečega nepredviđenoga ili do neke neprilike, zahtijevaju donošenje novih zakona i kažnjavanje krivaca. Možda previše očekuju od političkoga djelovanja bez dovoljno jasne svijesti o njegovim ograničenjima. Upravljanje poslovima jednoga grada postaje sve težim s obzirom na sve veću složenost problema, na njihovu međuovisnost i na brzinu tehničkih promjena, što sve otežava nužan odmak i promišljanje.

Udaljavanje središta odlučivanja

5. Izgleda da se središta odlučivanja udaljuju gubeći se u bezimenosti, pri čemu se istodobno smanjuju mogućnosti inicijative. Politički dužnosnici i rukovoditelji društveno-profesionalnih sektora moraju se suočavati sa zamršenim problemima, s hitrošću trenutačnih rješenja, s

neumoljivom logikom tržišta. Stoga su često skloni obratiti se stručnjacima ili popustiti pod pritiskom svakovrsnih lobija ili ulice.

Rukovodeća klasa koja se udalji od svakodnevnih briga stanovništva ne može održati svoja obećanja. Tako se produbljuje jaz između ponude ustanova i zahtjeva građana. Mnogi od njih odustaju od namjere da shvate ono što doživljavaju i da sudjeluju u zajedničkoj sudbini. Odatle sve manje želje za borbenošću, sve manjkavije sudjelovanje na izborima, sve veća nezainteresiranost, sve manji broj ljudi upisanih u popise birača, posebice među mladim naraštajima.

»Afere« ...

6. Mnogobrojne »afere« povezane s uglednim osobama ili strankama izazivaju optužbe, sumnje, predrasude i poopćavanja kod jednih i drugih. One se prenose na cjelokupni politički svijet, iako se često odnose samo na neke osobe i premda su vjerojatno bile česte i u prošlosti. Sva ta skretanja podrivaju povjerenje građana.

Zar se na taj način politika ne svodi tek na administraciju zamršenih dossiera, na rješavanje interesnih sukoba, na reguliranje staleških ili lokalnih sebičnosti, na pokoravanje logici aparata unutar stranaka? Takva bljutavost otvara vrata ponovnom rađanju ekstremističkih ideologija koje se vješto koriste strahom razvijajući demagoške teme što dovode do isključivosti i do mržnje.

II. CILJEVI POLITIKE

7. Pred svim tim pitanjima mi tvrdimo da je politika *bitno važna*, a društvo koje o njoj ne vodi računa dovodi samo sebe u opasnost. Stoga je hitna zadaća da se politika ponovno uspostavi u svojoj vrijednosti i da se djelatni odnos između politike i svakodnevnog života građana nanovo promišlja u svim područjima (obrazovanju, obitelji, gospodarstvu, ekologiji, kulturi, zdravstvu, socijalnoj skrbi, pravosuđu ...)

Ostvariti suživot

8. Politika naime teži tome da ostvari »*suživot*« ljudi i skupina koji bi, bez nje, teško uspostavljali međusobne dodire. »Oni koji misle o politici kao o nečasnu poslu često o njoj kratkovidno sude. Političko djelovanje ima izvanredne mogućnosti, ono teži takvu društvu u kojemu će svako ljudsko biće u bilo kojem drugom ljudskom biću prepoznati svoga brata, pa će se tako prema njemu i odnositi«.

Težiti prema općem dobru

9. Političko ustrojstvo postoji *za opće dobro* i radi *općega dobra*, ono nije samo ukupnost posebnih, individualnih ili kolektivnih interesa koji se često međusobno suprotstavljaju. Ono »obuhvaća ukupnost uvjeta društvenoga života koji omogućavaju ljudima, obiteljima i skupinama da se lakše i potpunije ostvare i ispune.« Stoga opće dobro mora biti predmetom neumorna nastojanja da se postigne ono što će služiti većini ljudi, što će omogućiti poboljšanje položaja najsiromašnijih i najslabijih. Ono ne smije voditi računa samo o interesu sadašnjih nego i budućih naraštaja, ne gubeći nikad iz vida trajni napredak.

Obuzdavati nasilje

10. Nasilje je u samome srcu ljudskoga života. Jedan je od ciljeva politike *obuzdati nasilje* gdje god se ono javlja: u prijestupima, kriminalu, otmicama, terorizmu, u očiglednoj nepravdi, sukobu interesa, u uvijek novim ratovima, prijetnjama unutarjem ili vanjskom miru... Da bi se čovjek oslobodio neljudskosti sirova nasilja, politika daje državi isključivo pravo fizičke i nadzirane prisile. Politika nastoji nasilje zamijeniti pravdom i riječju. Ona uvodi posredovne ustanove i postupke koji zaštićuju čovjeka od vlastitih zastranjenja, posebice tako što nastoji uspostaviti ispravnu ravnotežu između sudske i političke vlasti ne bi li tako osigurala slobodu svakoga građanina.

Tako će građani i građanke moći zajedno živjeti i prepoznati se kao ravnopravna i posebna bića, koja se međusobno razlikuju, a često se sukobljuju prema spolu, životnoj dobi, društvenoj klasi, podrijetlu, kulturi, vjervanjinama...

Politika je u neku ruku »viša spojnica« različitih grana društvenog života: gospodarstva, obiteljskoga života, kulture, okoliša. Ona se nalazi u svemu, ali ona nije sve. Vrlo bi brzo upali u totalitarizam kad bi država nastojala preuzeti na sebe neposredno upravljanje sveukupnim

svakodnevnim djelatnostima.

Vrednovati zadaću politike

11. *Plemenitost* političke obveze koju netko preuzima bez sumnje je neporeciva. Zloporabe koje se javljaju ne bi smjele predstavljati stablo što skriva šumu svih onih koji, potaknuti brigom za pravednost i solidarnost, ulažu u to svoju snagu, shvaćajući svoju djelatnost kao službu, a ne kao sredstvo za zadovoljavanje vlastitih prohtjeva. Ukazivati na korupciju ne znači osuđivati politiku u cijelosti, niti to znači opravdavati skepsu, nepovjerenje i nezainteresiranost za političko djelovanje.

III.SVJETLO KRŠĆANSKE VJERE

12. Kršćanska je vjera jedna od bitnih sastavnica europske povijesti i kulture. Za sudjelovanje u velikom i lijepom zadatku »suživota« naša nam kršćanska vjera ne pruža niti neke nove analitičke i strateške instrumente, niti institucijske obrasce koje bi valjalo primijeniti, no zato nas potiče da pridoneseo zajedničkom traganju sa svim ljudima dobre volje. Ona nam nudi određene etičke i duhovne putokaze koje možemo podijeliti s mnogim našim suvremenicima s kojima nismo povezani u vjeri.

Kršćanska vjera daje smisao

13. Naša nam kršćanska vjera nudi *određeni smisao* koji može usmjeriti cjelokupno pojedinačno i skupno postojanje. Stvoren slobodan i odgovaran, na sliku Božju, čovjek je i pozvan da nastavi Stvoriteljevo djelo kojemu je krajnji cilj okupiti cjelokupno čovječanstvo u Tijelu uskrsloga Krista. U Njemu ćemo svi postati jedno, bit ćemo zajednica gdje će svatko biti u potpunosti priznat kao Božje dijete. Radeći na ostvarenju »suživota« za sve, nastojeći zemlju učiniti obitavalištem za sve, mi već sada unaprijed ostvarujemo u srcu svijeta »na zemlji kao i na nebu« tu zajednicu ljudi, ostvarujemo tu zadaću koju valja neumorno dalje vršiti unatoč njezinom ne uvijek savršenom ozbiljenju.

Putokazi

14. Naša kršćanska vjera pruža nam također i putokaze koji osvjetljavaju naše promišljanje i nadahnjuju naše djelovanje.

§ 1 *Prvenstvo dostojanstva ljudske osobe.* Svaka ustanova, svako društvo služi unapređenju čovjeka koji je pozvan uzimati riječ i sudjelovati. »Subota je stvorena radi čovjeka, a ne čovjek radi subote« (Evandjelje po Marku 2, 27).

§ 2 *Posebna je pozornost usmjerena na siromašne, na slabe, na ugnjetavane, na one koji su žive slike utjelovljenog Krista:* »što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (Evandjelje po Mateju 25, 40). Veličina je politike u tomu da prepozna, uključi i unaprijedi najbjeđnije i isključene, i da iskorijeni nečovječne uvjete života.

§ 3 *Vlast shvaćena kao služba, a ne kao vladavina:* »najveći među vama neka bude kao najmlađi; i predstojnik kao poslužitelj« (Evandjelje po Luki 22, 26).

§ 4 *Poštivanje protivnika:* i on posjeduje dio istine. Evandjelje nas čak poziva da pođemo i dalje od toga. »Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima« (Evandjelje po Mateju 5, 44-45).

§ 5 *Otvoranje prema univerzalnosti,* posebice prevladavanjem svakog nacionalizma i rasizma. »Sad uistinu shvaćam da Bog nije pristran, nego - u svakom je narodu njemu mio onaj koji ga se boji i čini pravdu« (Djela Apostolska 10, 34-35).

§ 6 *Razdioba i sveopća namjena dobara.* »Tko ima dobra ovoga svijeta i vidi brata svoga u potrebi pa zatvori pred njim srce - kako ljubav Božja ostaje u njemu?« (Prva Ivanova poslanica 3, 17). Zar Bog »nije namijenio zemlju i sve što ona sadrži za uporabu svim ljudima i svim narodima, tako da dobra Božjeg stvaranja pravedno protječu kroz ruke svih ljudi, prema pravilima pravednosti koja je neodjeljiva od milosrđa?«

Nada

15. I na kraju, kršćanska vjera učvršćuje nas u nadi u dar Božji koji nas poziva da zauvijek u svoj punini sudjelujemo u njegovu životu. Ta nada, ukorijenjena u Kristovu uskrsnuću, daje svu težinu našim zemaljskim zadaćama kojima se trudimo očovječiti naš svijet. Ona je sigurnost, utemeljena u Bogu, da se neće izgubiti ništa od onoga što činimo iz ljubavi, pa čak ni »samo čaša hladne vode« (Evandjelje po Mateju 10, 42). »Te vrednote dostojanstva, bratskoga zajedništva i

slobode koje ćemo širiti svijetom, naći ćemo kasnije, no tada očišćene od svake prljavštine...
Kraljevstvo Božje otajstveno je već na ovoj zemlji, a savršenstvo će dosegnuti kad Gospodin ponovno dođe«.

II. POGLAVLJE

SUŽIVOT U DEMOKRACIJI

16. Tijekom dugih stoljeća, u različitim civilizacijama, ljudska društva iskušavala su mnoge oblike političkoga ustrojstva. Pojam »suživota« danas nastojimo ozbiljiti u okviru demokracije. Ona doduše ne ispunjava u potpunosti očekivanja ljudi, no ipak u svome zapadnom tipu, koji se temelji na ravnoteži vlasti i suverenosti naroda jednakopravnih građana, pruža najčovječniji obrazac, iako ga valja neprestance obnavljati.

Demokraciji prijeti anemičnost

17. Već više od pola stoljeća demokratski duh osvaja sve više država i područja, potiskujući totalitarne režime. Demokracija pobjeđuje u duhu ljudi i više je gotovo nitko ne osporava, izuzevši konzervativne ili reakcionarne ideologije koje ne prihvaćaju ozbiljno ravnopravnost među ljudima niti njihov poziv na slobodu i društveno bratstvo.

Unatoč tome demokracija prečesto izaziva razočaranje i zlovolju onih koji je nasljeđuju. Reklo bi se kao da je oboljela od starosti i beskrvnosti i otkriva neke od svojih granica i krhkosti. Premnogi građani postaju potrošači zahtijevajući sve više zajamčenih prava, a prihvaćajući sve manje zajedničkih dužnosti.

To je stoga što demokracija nije nikakva prirodna datost niti nepovratna stečevina, nego je posljedica borbi mnogih naraštaja, što je svaki novi naraštaj mora prihvatiti i nastaviti.

18. Glavni je uzrok krhkosti naših demokracija u najezdi *krajnjeg individualizma*, u ponašanju što bismo ga mogli označiti sintagmom »svatko za sebe«. To je posljedica liberalizma, koji odbacuje svaku prinudu, i sveopće popustljivosti koja svakome dopušta raditi što ga je volja. Živeći u zamišljenom društvu u kojemu prevladavaju strah i odsutnost jednoga globalnog plana, Francuzi, robujući sadašnjem trenutku i emociji, grčevito se drže svojih probitaka, zahtijevajući od države-providnosti da ih umiruje, da im pruža neposredne rezultate.

Drugi pak uzrok valja potražiti u pretjeranom naglašavanju razlika, u samobitnim ili etničkim refleksima skupina koje, osjećajući se ugroženima ili zanemarenima, posežu za nasiljem u želji da priguše ili isključe ostale ljude. Da se izbjegne tim zatvaranjima, potrebna je politika otvaranja

i poticanja koja će te razlike pretvoriti u oblike društvene integracije i kulturne razmjene.

Zahtjevi demokracije

19. *Demokraciji je potrebna krepost*, kako za upravljače tako i za same građane. *Njoj je potrebna etika* koja se temelji na sustavu bitnih vrednota: slobode, pravde, jednakoga dostojanstva svih ljudi; to jest onoga što nazivamo poštivanjem prava čovjeka.

Stoga je nužna svojevrsna budnost kad je riječ o nekim tipovima demokracije za koje bi se moglo reći da sve više podrivaju upravo te vrline koje su potrebne demokraciji; to posebice vrijedi u slučaju kad se smatra da je neka odluka punovažna samo zato što je donesena većinom glasova.

Isto je tako nužno shvatiti da prava svakoga građanina ujedno znače dužnosti svih. Pojam građanskog prava, o kojemu se danas toliko govori, ne svodi se samo na puki nadzor, u redovitim razmacima, političkih dužnosnika koji pobjeđuju na izborima. Svaki je građanin nositelj društvene plodonosnosti koju valja valorizirati. Prijelaz od građanina-potrošača na stupanj građanina-aktera jedan je od najvažnijih ciljeva. *Politika je stvar svih građana*. Uzaludno je očekivati od klase političara, od upravitelja tvrtki i policajaca, sudaca i obnašatelja vlasti ... osjećaj odgovornosti i dužnosti ako takva osjećaja nema u cjelokupnom stanovništvu.

Demokratsko ponašanje i demokratske ustanove

20. Nema istinske demokracije bez demokratskoga ponašanja, a to znači naučiti upoznati i priznati drugoga, pretpostavljati razgovor suprotstavljenih, razvijati dijalog i smisao za kompromis, dati prevagu razumu nad strašću, odstraniti nasilje i laž.

Prije izbora demokracija zahtijeva promišljanje i raspravu, obavještanje i raščlambu, te nadziranje pravila igre. Jedna je od najvažnijih uloga političkih stranaka poticati javnu raspravu. To je ujedno uloga sindikata, raznih udruga i slobodnog tiska koji tome moraju pridonijeti. Poželjno je da i Crkve uzmu riječ na tome zborištu.

Predstavnička demokracija osjeća također veliku potrebu za obnavljanjem, posebice za većim sudjelovanjem žena u javnim funkcijama i jasnijim razgraničenjem teritorijalnih razina odlučivanja. Demokracija poziva na *demokraciju sudjelovanja*. Građanima valja otvoriti široko polje za donošenje odluka koje su im najbliže, koje odgovaraju njihovim potrebama. Riječ je o školi, pitanju stanovanja, zdravstvu, javnom prijevozu, urbanizmu, uređenju životnoga okoliša,

borbi protiv delikvencije, društvenom uklapanju, permanentnom obrazovanju, inicijativi za otvaranje radnih mjesta te za društveno i kulturno oživljavanje.

Učenje demokracije

21. *Demokracija* se uči praksom tijekom cijeloga života. Društvo koje bi se temeljilo na socijalnoj pomoći dovelo bi do neodgovornosti kao i do slabljenja, pa i do smrti demokracije.

To permanentno obrazovanje obuhvaća upoznavanje i razumijevanje velikih pokreta u našim društvima i institucija koje ih vode, potom razvijanje kritičke svijesti, a posebice prihvaćanje odgovornosti.

§ 1 *Obiteljski je život* prvo mjesto socijalizacije djeteta, učenja životnih pravila u društvu, buđenja savjesti i odgoja za smisao razlikovanja između dobra i zla.

§ 2 S druge pak strane *škola* ima prevažnu ulogu, posebice navikavajući mladež priznavanju i poštivanju drugoga i druge, otvarajući je prema svijetu koji valja izgraditi, učeći je ekipnom radu i šireći kulturu odgovornosti.

§ 3 Vrijeme *mladosti* moglo bi biti povlašteno doba za osvješćivanje važnosti političkoga poslanja, koje mora biti otvoreno na razini cjelokupnog čovječanstva. Mladi su u velikom broju skloni pojmu prava čovjeka, na srcu im je napredak mira i solidarnosti, no premalo je među njima onih koji shvaćaju važnost politike, iako je ova temeljni oblik ozbiljenja tih vrednota. »Ja od vas mladih u 2000. godini - kazao je papa Ivan Pavao II. 8. svibnja 1995. - tražim da budete budni pred pojavom kulture mržnje i smrti. Odbacite ograničene i nasilne ideologije, odbacite svaki oblik pretjerana nacionalizma i nesnošljivosti, jer se tim putom neosjetljivo uvlači napast nasilja i rata. Vama je povjeren zadatak da otvorite nove putove bratstva među narodima kako bi se izgradila jedinstvena obitelj čovječanstva«.

§ 4 Posebnu pozornost valja posvetiti mnogobrojnim mrežama *udruženoga života*, inicijativama za lokalni i uzajamni razvitak, ustanovama i udruženjima za dogovaranje i programiranje, gdje muškarci i žene mogu iznositi svoje težnje i određivati vlastite prioritete. Već prema razinama bliskosti, osobe koje u njima sudjeluju preuzimaju određene odgovornosti. Nova sredstva javnog priopćavanja (na primjer Internet) i razmjene (stažiranja, putovanja) uspostavljaju među skupinama neposredne veze: razmjenjuju se iskustva u kojima se pomiruje predanost pojedinom angažmanu sa sve većom otvorenošću prema univerzalnosti.

§ 5 Svatko zna kako je velik utjecaj što ga danas imaju *mediji* (posebice audio-vizualni), koji

oblikuju ponašanje i vrednote. Oni nam omogućavaju da se brzo obavijestimo i otkrijemo što se događa na svakome mjestu zemaljske kugle. No pojednostavnjivati stvari, igrati se »politike-spektakla«, pretpostavljati osjećaj razumu, a kadšto i baciti sumnju na političke osobe, sve su to kušnje kojima se mediji ponekad teško mogu oduprijeti.

Zar se sredstva javnoga priopćavanja ne bi mogla osvrnuti na vlastitu praksu, zar ne bi mogla primjenjivati određeno samoreguliranje i poštivati deontološki kodeks koji bi ograničio opasnosti zastranjivanja? Poželjno je također da svatko nauči kako se bolje služiti tim moćnim sredstvima komunikacije.

Učenje Crkve o demokraciji

22. Biblija nije mogla raspravljati o demokratskom uređenju. Postoji međutim stvarna sukladnost između vrednota demokracije i izvora nadahnuća kršćanske vjere. U stalnome naučavanju Crkve valja izdvojiti tri temeljne zasade koje tvore obnoviteljsku snagu istinske demokracije.

§ 1 Crkva naglašava važnost *međutijela* (stranke, sindikati, udruženja, kolektivi, Crkva ...) koja pomažu razvijanju odgovornosti kod svih ljudi i koja predstavljaju kočnicu zloporabama vlasti odozgo.

§ 2 Već odavno Crkva ističe važnost *načela supsidijarnosti*. S jedne strane, to načelo zahtijeva da se najbližoj razini ustrojstva ostavi rješavanje onoga što se ondje može razmatrati. S druge strane, isto načelo preporuča da se prenese na neposredno pretpostavljenu razinu, i tako redom sve više, ono što niže ustanove ne mogu rješavati.

§ 3 I na kraju Crkva ističe spoznaju *pluralizma*. Taj pojam ne znači ni neutralnost ni ravnodušnost nego se odnosi na relativnost političkih promišljanja i programa, koji nikada ne mogu tvrditi da obuhvaćaju istinu u njezinoj cijelosti.

III. POGLAVLJE

EUROPA I GLOBALIZACIJA - NOVE DIMENZIJE

23. Demokracija se ne može ograničiti na lokalne, regionalne i nacionalne probleme. Europa se izgrađuje, svijet se ujedinjuje iziskujući nova mjerila koja će biti na razini izazova što ih valja prihvatiti. Te nove dimenzije, koje se često zamišljaju kao svojevrsna neminovnost, morale bi se zapravo smatrati prigodama za stvaranje pokretačkih planova.

EUROPA, SMION POTHVAT KOJI VALJA NASTAVITI

Postignut je već lijep uspjeh

Zahvaljujući upornosti političara, Europa je već gotovo pedeset godina izgrađena narodima i ustanovama koje je utemeljila. Ona je sebi postavila kao cilj ostvarenje mira, pomirenje i solidarnost među zemljama koje su se bile žestoko sukobile tijekom dvaju svjetskih ratova. Postignut je znatan gospodarski, socijalni i kulturni napredak ali još valja prevaliti dug put.

24. *Vijeće Europe* kojemu ove godine slavimo pedesetu godišnjicu osnutka, okuplja danas, nakon pada Berlinskoga zida, četrdeset država stalnih članica i četiri pridružene države. Moramo se uistinu radovati ciljevima postignutima u jačanju pluralističke demokracije, zahvaljujući prednosti što se pridaje pravu, unapređenju društvene i kulturne kohezije i svim mehanizmima kojima je zadaća zaštititi pojedinačna i društvena prava čovjeka. Europski sud za prava čovjeka, koji je nedavno postao stalan, kao i mehanizam nadzora prava što ih jamči Socijalna povelja, uvjerljivi su primjeri toga kretanja.

25. Sa svoje pak strane *Europska unija*, osnovana prije gotovo pedeset godina Rimskim ugovorom, povećala je broj zemalja članica od šest na petnaest. Njezin je temeljni cilj uspostavljanje sve uže zajednice među narodima. Uspjela je uvesti jedinstven novac koji bi trebao biti čimbenikom monetarne stabilnosti. Pokrenula je pregovore o svom proširenju na

desetak zemalja Srednje i Istočne Europe.

Unatoč svojoj sporosti i tromosti, a kadšto i razočaranjima, Europska je unija postigla da se zajednica država počne skrbiti za zajedničku budućnost, poštivajući uz to razlike koje postoje među njima. Ona je poziv na promjenu razine gledanja i na oslobođenje od preuskih nacionalnih stajališta i prevelikog oslanjanja na prošlost.

Zar nije za svakoga čovjeka nužno proširiti poznavanje Europe i njezinih ustanova i sudjelovati u izborima koji se tiču njegove budućnosti? Zar nije dužnost kandidata i političkih organizacija da svim građanima pruže nužna obavještenja kako bi shvatili što je sve u igri i mogli donijeti promišljenu odluku?

Odrediti ciljeve za sutrašnjicu

26. Što se više Europska unija širi, to je veća njezina potreba za zajedničkim planom i za određivanjem ciljeva. Ona nije samo veliko tržište nego jasno ukazuje na to da se politika ne može svesti samo na gospodarstvo. Ona iziskuje novu socijalnu, kulturnu, ljudsku i duhovnu dimenziju.

Europska unija potiče na ukidanje granica, na preispitivanje smisla nacije, područja nadležnosti država i uloge regija, na jasno usklađivanje vlasti. Ona poziva na pronalaženje i otkrivanje općeg zajedničkog dobra koje nadmašuje ono koje vrijedi u okvirima nacionalnih država. Ona je jedna od etapa prema univerzalnosti.

Da bi to postigla, Europska unija mora prevladati razlike između svojih ustanova i javnoga mnijenja, poraditi na stvaranju političke vlasti na europskoj razini, postići dogovor o vlastitim ciljevima i potaknuti aktivno sudjelovanje svih svojih građana, posebice mladeži, i samim time pribaviti sebi veću demokratsku legitimnost. Same ustanove neće stvoriti Europu. Nju će izgraditi ljudi.

Izgrađivati mir u svijetu

27. Ne odričući se zahtjeva za intervencijom u službi mira u svijetu, ujedinjena se Europa također zauzima za to da se čovječanstvo zauvijek odrekne rata i da konačno uspostavi mir među narodima koji su izazvali dva svjetska sukoba tijekom ovoga stoljeća. Ona nas poziva da izvučemo pouke *iz mesijanskih* oblika koji iznad svega uzdižu rasu, naciju ili klasu i koji su počinili i još uvijek čine toliko zla. Nedavni i sadašnji sukobi ukazuju na nužnost kulture mira.

Oživotvoriti ideju čovjeka

28. Ujedinjena Europa znači istodobno i određeno poimanje čovjeka, koje je plod i antičke filozofije i kršćanske poruke. To za Europsku uniju i za nacije od kojih se sastoji znači prijeku obvezu da hrabro ističu i savjesno primjenjuju prava čovjeka u njihovoj sveopćenitosti i nedjeljivosti. Prihvatiti odgovornost za tu poruku, ponizno i bez hegemonijskih nakana, jedna je od njezinih zadaća.

Čuvati otvorenost prema svijetu

29. Ujedinjena Europa ne smije se zatvoriti u sebe. Ona je otvorena prema svijetu, kako je to očitovala tijekom svoje povijesti svojim misionarskim žarom i svojom povezanošću sa svim narodima na planetu. Nadrastanje granica i sukoba moglo bi biti primjerom za ostale kontinente i čimbenik ravnoteže zbunjenom i zalutalom svijetu. Valja naučiti da se sve dijeli s narodima Juga i Istoka, da se prida više važnosti vrsti života nego razini života, da se više poradi na kakvoći međusobnih odnosa negoli na gomilanju dobara. Zajedno s Europom mogli bismo se, ako ushtjednemo, okrenuti od neobuzdane želje za gospodarskim rastom prema težnji za trajnim i solidarnim razvitkom.

GLOBALIZACIJSKI IZAZOV ZA DEMOKRACIJU

Prividna neminovnost

30. Sve što se danas događa, odigrava se sve više na globalnoj razini: novac, gospodarstvo, okoliš, mir, rat, borba protiv droge, kolektivna sigurnost, pa čak i pravosuđe. Još je 1967. godine papa Pavao VI. u svojoj enciklici *Populorum Progressio* izjavio: »socijalno je pitanje postalo svjetsko« i »razvitak je novo ime mira«.

Danas globalizacija izaziva strah, jer se manje poimlje kao nova dimenzija ljudskih djelatnosti a više kao svojevrsna neminovnost koja se nameće svim ljudima. Naime gospodarska, financijska i medijska globalizacija, koja briše granice i kulture, shvaća se kao strahovit izazov demokraciji i budućnosti čovječanstva. Ona je očita zbilja koja preplavljuje promjenama i predodžbama. Prema

mišljenju nekih, riječ je o nužnoj etapi prema blagostanju čovječanstva.

Nedavno je papa Ivan Pavao II. u svojoj apostolskoj pobudnici »Ecclesia in America«, namijenjenoj Crkvama američkoga kontinenta - a ta poruka vrijedi za cjelokupni zapadni svijet - izjavio: »Ako globalizacijom budu upravljali isključivo zakoni tržišta primjenjivani u korist moćnika, njezine posljedice ne mogu biti drugo do negativne. U njih se ubraja, na primjer, pridavanje apsolutne važnosti gospodarstvu, nezaposlenost, smanjenje i propadanje nekih javnih službi, razaranje okoliša i prirode, povećanje razlika između bogatih i siromašnih, te nepravedna konkurencija koja siromašne gura u sve naglašeniji položaj inferiornosti. Iako cijeni pozitivne vrijednosti što ih sadrži globalizacija, Crkva sa zabrinutošću razmatra njezine negativne aspekte«.

Ona zahtijeva skupni nadzor

31. Globalizacija nije ni neminovnost ni sveprisutnost koje joj neki ljudi pripisuju. Ona će biti ono što će od nje učiniti skupine ljudi i njihovi predstavnici. Umjesto da je demoniziramo, bit će bolje da je pokušamo očovječiti, jačajući solidarnost među narodima kao i među skupinama, pridajući više morala tržištu i priznavajući svakog čovjeka u njegovu neotuđivom dostojanstvu.

»Svojim socijalnim naukom Crkva nudi vrijedan doprinos problematici današnjega globaliziranog gospodarstva. Njezino moralno stajalište u tom pogledu oslanja se na tri kamena temeljca: na ljudsko dostojanstvo, na solidarnost i supsidijarnost. Svjetsko gospodarstvo treba raščlaniti u svjetlu načela socijalne pravde, poštivajući povlašteno opredjeljenje u korist siromašnih koji moraju dobiti mogućnost da se brane u globaliziranome gospodarstvu, kao i zahtjeve za međunarodnim zajedničkim dobrom ...«

Izazovi na razini čovječanstva

Globalizacija se pokazuje kao velik izazov sa značenjem za dostojanstvo svakoga čovjeka u njegovoj posebnosti, svakoga naroda u njegovoj povijesnoj i kulturnoj svojstvenosti i čovječanstva u njegovu jedinstvu i sveobuhvatnosti.

32. *Politički izazov.* Društvu je potrebno etičko i političko usmjerenje koje teži tome da gospodarstvo podredi politici, jer politici se moraju vratiti sva njezina prava, tako da na toj razini čovječanstvo uzme u ruke svoju sudbinu i da se svaki čovjek osjeća kao građanin svijeta.

Podsjetimo se na ono što je napisao Ivan XXIII. u »*Pacem in terris*«: »Danas opće zajedničko dobro postavlja pitanja svjetskih razmjera koja se mogu rješavati samo putem javne vlasti koja posjeduje moć, strukturu i učinkovita sredstva istih, svjetskih razmjera, to jest vlasti koja je sposobna djelovati na razini cijele zemlje«.

Multilaterarni sporazumi što se zaključuju između država, između kontinentalnih cjelina što se ustrojavaju, kao što je Europska unija, nadzorne intervencije OLTN-a i s njima povezani organizmi, označavaju prvu etapu u tome pravcu.

Svuda se primjećuje rad pobornika Nevladinih organizacija koje se otvaraju toj svjetskoj dimenziji, ukazujući na početke jednoga međunarodnog građanskog društva, te tako postaju ravnopravni sugovornici država i međunarodnih instanca, posebice na području održiva razvitka, mira, poštivanja prava čovjeka i pravde.

33. *Kulturni izazov.* Na području kulture globalizacija može pridonijeti širenju napretka znanosti, zdravstva i obrazovanja, potičući susrete, proširujući mogućnosti odabira, vodeći računa o pojedinačnim kulturama da bi u njih unijela uspješne inovacije. Kadšto se, s katastrofičkim naglaskom, govori o sudaru kultura i sukobu civilizacija. Kakva bi to morala biti zastranjenja zbog kojih bi se narodi međusobno razdirali u ime svoje kulture? Zar cjelokupna kultura nije plod i klica primjerna puta koji napreduje zahvaljujući dijalogu s ostalim kulturama i vlastitom usmjerenošću prema sveobuhvatnosti?

34. *Moralni izazov.* Kako da nakon pedesete godišnjice Opće deklaracije o pravima čovjeka ne ponovimo i produbimo vrlo lijep izričaj kojim ona započinje: »Dostojanstvo koje neotuđivo pripada svim članovima ljudske obitelji«.

Svojom sveobuhvatnom dimenzijom i svojom ukorijenjenošću u različitost kultura, svojim dugim praćenjem čovjeka tijekom povijesti, Crkva ima važnu ulogu i može uputiti iznimno važnu poruku kako bi svaki muškarac, svaka žena i svi zajedno postali sudionici na vlastitom putu i graditelji slobodnijega i čovječnijega svijeta.

POZIV

35. Crkva ne izlazi iz okvira svoga poslanja kad uzima riječ na političkom polju, jer je riječ o čovjeku i čovječanstvu. Zar bi mogla ne pronositi stalno pitanje koje stoji već na prvim stranicama Biblije: »Gdje ti je brat?« (Knjiga Postanka 4, 9). Zar područje politike nije, prema poznatoj izreci pape Pije XI., »polje najširega milosrđa, političkoga milosrđa«?

Radeći na općem dobru, u službi svih ljudi bez želje za moći, kršćani se osjećaju ugodno u demokratskom i laičkom društvu. Donose mu svoj doprinos ne prihvaćajući da njihova vjera bude potisnuta u »područje privatnosti«. *Ta vjera posjeduje ljudsku i socijalnu dimenziju*. Da bi mogla živjeti, demokracija mora u javnim raspravama prihvatiti i dati mjesta svojim religijskim i filozofskim referencijama.

36. Kršćani znaju da u ljudskom životu politika nije sve, jer se za njih čovjek u svojoj punini ozbiljuje tek u Bogu. Ali znaju i to da *oni sudjeluju u Božjoj nakani glede čovječanstva*, radeći za jedinstvo ljudske obitelji i za dostojanstvo svakog njezinog člana. Oni pridonose uspostavi Kraljevstva Božjega na zemlji, iako to Kraljevstvo neće na zemlji nikad doseći svu svoju puninu.

37. Crkva nema niti vlastite tehničke nadležnosti niti institucijske moći za postizanje političkih ciljeva, no njezino je poslanje u tome da potiče duhovnu snagu, da ukazuje na ulogu osnivatelja transcendentnih i duhovnih vrednota u izgradnji svijeta dostojnijeg čovjeka, Božjega sina. Ona poziva kršćane da u svojim skupinama i pokretima istražuju, raspoznavaju i djeluju s ostalim vjernicima i ljudima dobre volje.

Stoga, nakon dokumenta francuskih biskupa pod naslovom *Za kršćansku praksu politike*, objavljenog 1972. i *Pisma katolicima u Francuskoj iz 1996.*, mi ponavljamo poziv na *stvaranje prostora za susrete, sudioništvo i sučeljavanje* između ljudi koji iz različitih uvjerenja djeluju u politici, kako bi se postigla što snažnija povezanost između osobnoga angažiranja i evanđeoskoga poziva.

17. veljače 1999.

Biskupi Povjerenstva za socijalna pitanja: OLIVIER DE BERRANGER, biskup u Saint-Denisu, predsjednik Povjerenstva

LOUIS DUFAUX, biskup u Grenobleu, Biskupski socijalno-karitativni odbor

BELLINO GHIRARD, biskup u Rodezu, Biskupski odbor za zdravstvo

ANDRÉ LACRAMPE, biskup u Ajacciu, Socijalno-gospodarski i politički odbor

JACQUES NOYER, biskup u Amiensu, Biskupski odbor za turizam i slobodno vrijeme

MICHEL POLLIEN, pomoćni biskup u Parizu, Biskupski odbor za pravosuđe i društvo